



Ersättningsrättsliga frågor

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet närmare 30 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2004 i olika skadestånds- och försäkringsrättsliga frågor. De skadeståndsrättsliga frågorna gäller ersättning för sorg och saknad, skadeståndsansvar för atomskador, oljeskador till sjöss, skadeståndsansvar för multinationella företag och hästägares skadeståndsansvar. De försäkringsrättsliga frågorna gäller företagares försäkringsskydd, det s.k. överfallsskyddet i hemförsäkringar, ersättningsnivån i rättsskyddsförsäkringar, könsneutrala pensionsförsäkringar, utvidgat ansvar för trafikförsäkringar m.m., jämkning av trafikskadeersättning, handläggning av trafikskadeärenden och patientskadelagen.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden i huvudsak med hänvisning till pågående arbete och riksdagens tidigare ställningstaganden.

I betänkandet finns nio reservationer och två särskilda yttranden.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet.....	5
Utskottets överväganden.....	6
Ersättning för sorg och saknad.....	6
Skadeståndsansvar för atomskador.....	9
Oljeskador till sjöss.....	12
Skadeståndsansvar för multinationella företag.....	13
Hästågares skadeståndsansvar.....	15
Företagares försäkringsskydd.....	16
Det s.k. överfallsskyddet i hemförsäkringar.....	17
Ersättningsnivån i rättsskyddsförsäkringar.....	19
Könsneutrala pensionsförsäkringar.....	20
Utvidgat ansvar för trafikförsäkringen m.m.	22
Jämkning av trafikskadeersättning.....	24
Handläggning av trafikskadeärenden.....	25
Patientskadelagen.....	27
Reservationer.....	29
1. Ersättning för sorg och saknad, punkt 1 (fp).....	29
2. Skadeståndsansvar för multinationella företag, punkt 4 (v, c).....	29
3. Företagares försäkringsskydd, punkt 6 (fp, c).....	30
4. Det s.k. överfallsskyddet i hemförsäkringar, punkt 7 (v, c).....	31
5. Könsneutrala pensionsförsäkringar, punkt 9 (m, fp).....	31
6. Utvidgat ansvar för trafikförsäkringen m.m., punkt 10 (m, fp).....	32
7. Jämkning av trafikskadeersättning, punkt 11 (m, fp, kd, c).....	33
8. Handläggning av trafikskadeärenden, punkt 12 (fp, c).....	33
9. Handläggning av trafikskadeärenden, punkt 12 (v).....	34
Särskilda yttranden.....	35
1. Skadeståndsansvar för atomskador, punkt 2 (v).....	35
2. Oljeskador till sjöss, punkt 3 (v).....	35
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	36
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2004.....	36

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Ersättning för sorg och saknad

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:Ju292 yrkande 15 och 2004/05:L292 yrkande 3.

Reservation 1 (fp)

2. Skadeståndsansvar för atomskador

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:L242 och 2004/05:N307 yrkandena 11 och 12.

3. Oljeskador till sjöss

Riksdagen avslår motion 2004/05:MJ371 yrkande 16.

4. Skadeståndsansvar för multinationella företag

Riksdagen avslår motion 2004/05:L278 yrkandena 1 och 2.

Reservation 2 (v, c)

5. Hästägares skadeståndsansvar

Riksdagen avslår motion 2004/05:L308.

6. Företagares försäkringsskydd

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:L292 yrkande 1, 2004/05:T260 yrkande 5 och 2004/05:N394 yrkande 5.

Reservation 3 (fp, c)

7. Det s.k. överfallsskyddet i hemförsäkringar

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:L231 och 2004/05:L338 yrkande 1.

Reservation 4 (v, c)

8. Ersättningsnivån i rättsskyddsförsäkringar

Riksdagen avslår motion 2004/05:Ju385.

9. Könsneutrala pensionsförsäkringar

Riksdagen avslår motion 2004/05:L284.

Reservation 5 (m, fp)

10. Utvidgat ansvar för trafikförsäkringen m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:L292 yrkande 5 och 2004/05:L352.

Reservation 6 (m, fp)

11. Jämkning av trafikskadeersättning

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:L212, 2004/05:L292 yrkande 7, 2004/05:L296 och 2004/05:T463 yrkande 1.

Reservation 7 (m, fp, kd, c)

12. Handläggning av trafikskadeärenden

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:L233 yrkandena 1 och 2, 2004/05:L292 yrkande 6 och 2004/05:L346.

Reservation 8 (fp, c)

Reservation 9 (v)

13. Patientskadelagen

Riksdagen avslår motion 2004/05:L282 yrkandena 1–3.

Stockholm den 22 mars 2005

På lagutskottets vägnar

Inger René

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Inger René (m), Marianne Carlström (s), Raimo Pärssinen (s), Christina Nenes (s), Hillevi Larsson (s), Yvonne Andersson (kd), Tasso Stafilidis (v), Maria Hassan (s), Bertil Kjellberg (m), Rezene Tesfazion (s), Martin Andreasson (fp), Viviann Gerdin (c), Anneli Särnblad (s), Pia Nilsson (s), Johan Löfstrand (s) och Mia Franzén (fp).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlar utskottet närmare 30 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2004 i olika skadestånds- och försäkringsrättsliga frågor. De skadeståndsrättsliga frågorna gäller ersättning för sorg och saknad, skadeståndsansvar för atomskador, oljeskador till sjöss, skadeståndsansvar för multinationella företag och hästågares skadeståndsansvar. De försäkringsrättsliga frågorna gäller företagares försäkringsskydd, det s.k. överfallsskyddet i hemförsäkringar, ersättningsnivån i rättsskyddsförsäkringar, könsneutrala pensionsförsäkringar, utvidgat ansvar för trafikförsäringen m.m., jämkning av trafikskadeersättning, handläggning av trafikskadeärenden och patientskadelagen.

En förteckning över motionsyrkandena finns i *bilagan* till betänkandet.

Såvitt gäller motionsspörsmålen rörande handläggning av trafikskadeärenden har en utfrågning med företrädare för Socialstyrelsen ägt rum.

Utskottets överväganden

Ersättning för sorg och saknad

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om att det bör införas en rätt till ersättning för sorg och saknad vid en nära anhörigs död. Utskottet hänvisar till riksdagens tidigare ställningstaganden. Jämför reservation 1 (fp).

Bakgrund

Sedan den 1 januari 2002 gäller enligt 5 kap. 2 § första stycket 3 skadeståndslagen (1972:207) att en nära anhörig till den som dödats genom en skadeståndsgrundande handling har rätt till ersättning för personskada som åsamkats den anhörige till följd av dödsfallet (prop. 2000/01:68, bet. LU19, rskr. 216). Bestämmelsen infördes bl.a. mot bakgrund av den domstolspraxis som utvecklats, enligt vilken ersättning i vissa fall tillerkänts efterlevande för främst psykiska besvär när en nära anhörig dödats vid en skadeståndsgrundande händelse.

Rätt till ersättning tillkommer den som har stått den avlidne särskilt nära, dvs. främst make, registrerad partner, sambo, barn och föräldrar. En anhörigs rätt till skadestånd är oberoende av grunden för skadeståndsskyldigheten. Således föreligger en lagreglerad rätt till skadestånd oavsett om dödandet har skett uppsåtligen, av grov oaktsamhet, av oaktsamhet som inte är att betrakta som grov eller när den skadeståndsskyldige har ett strikt skadeståndsansvar.

Skadeståndet bestäms enligt 5 kap. 1 § skadeståndslagen. Därmed omfattas ersättning för kostnader, inkomstförlust och ideella förluster till följd av skadan. De ideella förlusterna ersätts som fysiskt och psykiskt lidande av övergående natur (sveda och värk) eller av bestående art (lyte eller annat stadigvarande men). I förekommande fall kan även ersättning för särskilda olägenheter betalas.

Beträffande bevisfrågorna anförde regeringen i propositionen bl.a. följande. Personskadan består i detta fall regelmässigt av en psykisk chock eller andra psykiska besvär. För att sådana besvär skall vara ersättningsgilla som personskada krävs att de är medicinskt påvisbara. När någon dödas genom en skadeståndsgrundande handling kommer dödsfallet som regel plötsligt och oväntat, inte sällan på ett våldsamt sätt. Det ligger i sakens natur att de efterlevande då drabbas av psykiskt lidande utöver den allmänna sorgen och saknaden efter den närstående. Man kan därför normalt utgå från att den närstående har åsamkats psykiska besvär. I sådana fall där det inte är aktuellt att ersätta andra skadeföljder än sveda och värk och

smärre belopp avseende kostnader eller inkomstförlust bör man utan närmare utredning kunna utgå från att dessa besvär är att hänföra till personskada. Då bör det sålunda inte vara nödvändigt att den närstående styrker de psykiska besvären genom läkarintyg eller liknande utredning (jfr rättsfallet NJA 2000 s. 521). Självklart behövs över huvud taget ingen bevisning om besvären vitsordas av motparten i en process. Men även om kravet bestrids bör det normalt räcka – på samma sätt som om bestämmelsen skall tillämpas vid anspråk på brottskadeersättning – att de besvär som den närstående själv beskriver är av sådan art att de får anses medicinskt påvisbara och sålunda är att anse som en personskada. Enbart ett påstående om en personskada är dock inte tillräckligt.

Regeringen anförde vidare att bevislättningen är av betydelse när den anhörige yrkar ersättning för psykiska besvär under sådan tid eller av sådan omfattning i övrigt som normalt sett uppkommer i dessa typer av fall, dvs. vid ersättning i enlighet med gällande praxis. Yrkas ersättning med högre belopp på den grunden att de psykiska besvären varit särskilt långvariga eller ovanligt omfattande i övrigt, kan särskild bevisning behövas. I undantagsfall kan de psykiska besvären leda till personlighetsförändringar eller på annat sätt bli bestående. Då kan ersättning ges för bestående men efter den invaliditetsgrad som kan åsättas dessa besvär. Det kan någon gång förekomma att den skadelidande även har rätt till skadestånd för särskilda olägenheter som besvären medför. I dessa båda fall bör dock särskild utredning om skadan krävas.

Någon särskild ersättningspost för sorg och saknad finns inte i skadeståndslagen.

Motionerna

Mia Franzén m.fl. (fp) yrkar i motion L292 ett tillkännagivande om att det i skadeståndslagen bör införas en särskild rätt till ersättning för sorg och saknad efter en nära anhörigs död. Motionärerna anför att det i rättstillämpningen ställs krav på att de psykiska besvären skall bevisas, vilket ofta kan vara svårt och omständligt och dessutom av den anhörige kan upplevas som kränkande. Skadestånd vid en nära anhörigs död bör därför kunna betalas ut med ett standardiserat belopp. Genom en schabloniserad rätt till ersättning för sorg och saknad skulle den som inte vill underkasta sig en undersökning av de egna psykiska besvären ändå få ersättning för de starka känslor och de mer eller mindre definierbara psykiska påfrestningar som typiskt sett uppkommer vid en nära anhörigs död. Enligt motionärerna skulle en särskild rätt till ersättning för sorg och saknad innebära en skarp markering från samhällets sida och att svensk rätt ytterligare harmoniseras med stora delar av övriga europeiska länders skadeståndsrätt (yrkande 3).

Liknande krav framställs i motion Ju292 av Johan Pehrson m.fl. (fp) (yrkande 15).

Tidigare behandling

I den ovan nämnda proposition 2000/01:68 om ersättning för ideell skada gjorde regeringen bedömningen att någon särskild ersättningspost för sorg och saknad då en nära anhörig avlidit genom en skadeståndsgrundande handling inte borde införas. I lagstiftningsärendet väcktes motionsyrkanden om att en sådan särskild rätt borde införas. Dessa motionsyrkanden avstyrktes, och riksdagen följde utskottet (bet. 2000/01:LU19, rskr. 216).

Utskottet ansåg att det fanns flera omständigheter som talade emot en särskild rätt till ersättning för sorg och saknad. En sådan rätt skulle vara en principiell nyhet i svensk skadeståndsrätt, och en seriös bedömning av frågan borde därmed åtföljas av överväganden om en motsvarande eller liknande rätt bör finnas i andra sammanhang, t.ex. en rätt till ersättning för de känslor av ledsnad och bedrövelse som normalt följer med att ett barn skadas eller förlusten av ägodelar i samband med en brand. Utskottet ifrågasatte också om skadeståndsrätten över huvud taget är ett ändamålsenligt instrument för att ge ersättning för känslor som sorg och saknad. När det gäller bevisproblemen erinrade utskottet om att Högsta domstolen genom en dom hösten 2000 (NJA 2000 s. 521) kan sägas ha infört en bevislättning för psykiska besvär som tillfogats på grund av att en nära anhörig dödats genom en uppsåtlig eller därmed jämförlig handling. Utskottet anförde att det vid en lagstadgad rätt till ersättning är naturligt att i detta avseende utgå från en sådan bevislättning oavsett om skadan framkallats uppsåtligen eller inte, vilket innebär att det normalt inte bör krävas läkarintyg eller liknande utredning för att styrka att de psykiska besvären är att hänföra till personskada. När det inte är aktuellt att ersätta andra skadeföljder än sveda och värk borde man utan närmare utredning kunna utgå från att dessa besvär innebär en personskada. Enligt utskottet hade därmed det viktigaste skälet för en rätt till ersättning för sorg och saknad förlorat sin tyngd.

Vidare pekade utskottet på att det i praktiken inte är någon större skillnad mellan en rätt till ersättning för psykiska besvär som normalt inte behöver styrkas med läkarintyg eller liknande utredning och en rätt till ersättning för sorg och saknad. Utskottet menade att de praktiska konsekvenserna av att ersättningen avser psykiska besvär, och inte sorg och saknad, framför allt torde visa sig däri att en rätt i enskilda fall till ersättning utöver ett schablonbelopp fordrar en särskild utredning som påvisar ovanligt omfattande psykiska besvär.

Utskottet har vid flera tillfällen härefter, senast våren 2004 i sitt av riksdagen godkända betänkande 2003/04:LU24, avstyrkt motionsyrkanden om att särskild ersättning för sorg och saknad skall införas. I dessa sammanhang har utskottet hänvisat till de ställningstaganden som gjordes i ovan nämnda lagstiftningsärende.

Utskottets ställningstagande

Enligt utskottets mening har det inte framkommit några skäl för riksdagen att frånga sina tidigare ställningstaganden. Riksdagen bör därför avslå motionerna L292 yrkande 3 och Ju292 yrkande 15.

Skadeståndsansvar för atomskador

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om skadeståndsansvar för atomskador. Utskottet hänvisar till pågående utredningsarbete. Jämför särskilt yttrande 1 (v).

Bakgrund

Regler om ansvar för skador som uppkommer i samband med verksamhet inom atomanläggningar finns i atomansvarighetslagen (1968:45). Denna lag bygger på två internationella konventioner. Den ena konventionen är 1960 års Pariskonvention om skadeståndsansvar på atomenergins område, som föreskriver att innehavaren av en atomanläggning är ansvarig för atomskador oberoende av vållande, dvs. innehavarens ansvar är strikt. Den andra konventionen är en i Bryssel år 1963 avslutad tilläggskonvention till Pariskonventionen, som innehåller regler om kompletterande ersättning av statsmedel vid atomskador. Både Pariskonventionen och Brysselkonventionen har tillkommit inom ramen för verksamheten inom Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD) och syftar till en enhetlig regional reglering av atomansvarsfrågan i Västeuropa. Sverige har tillträtt båda konventionerna.

Enligt atomansvarighetslagen är en innehavare av en atomanläggning ersättningsansvarig upp till ett bestämt belopp för varje olycka (17 §). Ansvarsbeloppet skall som huvudregel vara täckt av en försäkring (22 §). Om det belopp för vilket anläggningsinnehavaren är ansvarig inte räcker till för att täcka de uppkomna skadorna betalas kompletterande ersättning av statsmedel (28 §).

Motionerna

Åsa Domeij och Ingegerd Saarinen (båda mp) yrkar i motion L242 ett tillkännagivande om att kärnkraftverkens skadeståndsansvar skall vara obegränsat och att kravet på betalningskapacitet kraftigt skall höjas.

I motion N307 begär Peter Eriksson m.fl. (mp) ett tillkännagivande om att regeringen skall tillsätta en utredning i syfte att se över vilka ändringar som måste göras i atomansvarighetslagen för att Sverige skall uppfylla sina

förpliktelser enligt Pariskonventionen (yrkande 11). Vidare begärs ett tillkännagivande om att i samband med översynen av atomansvarighetslagen bör även betalningsåtagandet höjas (yrkande 12).

Tidigare behandling

När utskottet våren 2001 och våren 2004 (bet. 2000/01:LU7 och 2003/04:LU24) behandlade motsvarande motionsyrkanden erinrade utskottet om att regeringen i proposition 2000/01:43 Ändringar i atomansvarighetslagen bl.a. anfört att atomansvarighetspolitikens främsta mål är att tillgodose de skadelidandes berättigade krav på ersättning för atomskador och att ersättningsansvaret för dessa skador i första hand bör bäras av kärnkraftsindustrin. Innehavare av atomanläggningar borde därför, enligt regeringens mening, åläggas ett obegränsat ansvar. I propositionen anfördes dock att det inte var förenligt med Pariskonventionen, i dess dåvarande lydelse, att införa ett obegränsat ansvar. Regeringen hänvisade till en pågående revidering av Pariskonventionen och att Sverige inom ramen för det arbetet skulle verka för ett obegränsat ansvar. I syfte att förbereda övergången till ett obegränsat ansvar avsåg regeringen att ge en särskild utredare i uppdrag att lämna förslag till hur ett sådant ansvar bör genomföras i atomansvarighetslagen. Regeringen framhöll vidare att det är nödvändigt att ansvaret är garanterat av betryggande ekonomiska säkerheter och att det är otillfredsställande att låta försäkringskapaciteten vara avgörande för ansvarsnivån. Enligt regeringens mening borde därför inriktningen vara att finna en lösning där andra ekonomiska säkerheter utnyttjas som komplement till ansvarsförsäkring, vilket bör skapa förutsättningar för högre ersättningsnivåer. Regeringen avsåg att även ge den särskilde utredaren i uppdrag att kartlägga såväl vilka försäkringslösningar som vilka säkerheter eller garantier som finns att tillgå.

Vid båda tillfällena avstyrkte utskottet motionsyrkandena och anförde bl.a. att utformningen av anläggningsinnehavarnas ersättningsansvar måste vara förenlig med Sveriges åtaganden enligt Pariskonventionen. När det gäller den framtida utformningen av ersättningssystemet vid atomskada hänvisade utskottet till att det av propositionen framgick att regeringen, i syfte att förbereda övergången till ett obegränsat ansvar, avsåg att ge en särskild utredare i uppdrag att föreslå hur ett sådant ansvar bör genomföras i atomansvarighetslagen. Utskottet ansåg att några uttalanden från riksdagens sida som skulle föregripa utredningsarbetet inte borde komma i fråga. Riksdagen beslutade vid båda tillfällena i enlighet med regeringens förslag.

Vid utskottets senaste behandling av frågan våren 2004 hade utskottet erfärit att en revidering av Pariskonventionen, som ger möjlighet att införa ett obegränsat ansvar, nyligen avslutats samt att regeringens avsikt var att, i enlighet med vad som aviserades i den ovan nämnda propositionen, tillkalla en särskild utredare.

Pågående arbete m.m.

Den 12 februari 2004 hölls mellan konventionsstaterna till Pariskonventionen och tilläggskonventionen en diplomatkonferens för att anta ändringar av konventionerna. Den revisionsakt som antogs vid detta tillfälle innebär att ett stort antal artiklar ändras i båda konventionerna och att ett antal nya artiklar tillkommer. Det kan nämnas att ansvarsbeloppet enligt den reviderade Pariskonventionen är uttryckt som ett minimibelopp. Den stat som önskar det kan alltså fastställa ett högre belopp eller bestämma att det inte skall gälla någon begränsning för anläggningsinnehavarens ansvar. Ändringarna av Pariskonventionen innebär således en möjlighet att ålägga anläggningsinnehavare ett obegränsat ansvar.

Regeringen beslutade i november 2004 att ge en särskild utredare i uppdrag att göra en översyn av atomansvaret (dir. 2004:160). Utredningen har antagit namnet Atomansvarsutredningen. I direktiven anføres att regeringen anser det önskvärt att Sverige kan tillträda ändringsprotokollen till Pariskonventionen och tilläggskonventionen som genom bl.a. de väsentligt höjda ansvarsbeloppen och möjligheten till ett obegränsat ansvar medför en uppenbar förbättring av det ersättningsrättsliga skyddet vid atomolyckor. De reviderade konventionerna fyller en viktig funktion när det gäller skyddet av skadelidande i händelse av en atomolycka. Den särskilda utredaren skall ta fram ett underlag för bedömningen av om Sverige bör tillträda de reviderade versionerna av konventionen om skadeståndsansvar på atomenergis område och konventionen om tillägg till Pariskonventionen samt om Sverige bör tillträda konventionen om supplerande ersättning för atomskada. Utredaren skall också föreslå de lagändringar som behövs för att dessa instrument skall kunna tillträdas eller som bedöms lämpliga i samband med tillträde. Vidare skall utredaren föreslå hur ett obegränsat ansvar för innehavare av atomanläggningar bör genomföras i atomansvarsighetslagen, föreslå till vilken nivå ansvaret skall vara täckt av försäkring eller annan finansiell säkerhet samt utreda vilka typer av försäkringslösningar och finansiella säkerheter som finns att tillgå eller kan skapas och, i syfte att nå så höga ersättningsnivåer som möjligt, föreslå system där ekonomiska säkerheter eller garantier utnyttjas som komplement till ansvarsförsäkringen. Utredaren skall redovisa sitt uppdrag senast den 31 januari 2006.

Utskottets ställningstagande

Av den ovan lämnade redovisningen framgår att de frågeställningar som behandlas i motionerna övervägs av Atomansvarsutredningen. Enligt utskottets mening bör resultatet av det pågående utredningsarbetet inte föregripas genom någon åtgärd från riksdagen. Riksdagen bör således avslå motionerna L242 och N307 yrkandena 11 och 12.

Oljeskador till sjöss

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om skadeståndsansvar vid oljeskador till sjöss. Utskottet hänvisar främst till pågående internationellt arbete. Jämför särskilt yttrande 2 (v).

Bakgrund

Ansvar för oljeskada regleras i 10 kap. sjölagen (1994:1009). Bestämmelserna bygger på två internationella konventioner som har tillträtts av Sverige – 1992 års ändringsprotokoll till 1969 års internationella konvention om ansvarighet för skada orsakad av förorening genom olja (ansvarighetskonventionen) och 1992 års ändringsprotokoll till 1971 års internationella konvention om upprättandet av en internationell fond för ersättning av skada orsakad av förorening genom olja (fondkonventionen). Dessa två konventioner skapar ett internationellt ansvars- och ersättningssystem för oljeskador.

Skadeståndsansvaret för oljeskador ligger enligt ansvarighetskonventionen hos fartygsägaren och är strikt, dvs. ägaren är ansvarig även om denne varken förfarit uppsåtligt eller varit vårdslös (jfr 10 kap. 3 § sjölagen). Fartygsägaren har dock vissa möjligheter att begränsa sin ansvarighet till ett visst belopp. Ersättningsanspråk får i viss utsträckning riktas mot annan än fartygsägaren (10 kap. 4 § andra stycket sjölagen). Det gäller dock bara om en i nämnda bestämmelse angiven person, t.ex. en redare som inte är ägare eller en lastägare, har orsakat skadan uppsåtligen eller genom viss särskilt kvalificerad vårdslöshet.

Fondkonventionen utgör ett komplement till ansvarighetskonventionen. Genom fondkonventionen har en internationell fond upprättats, den internationella oljeskadefonden, som ger de skadelidande ytterligare ersättning för oljeskador, om den ersättning som erhålls enligt ansvarighetskonventionen är otillräcklig. Även fondens ansvarighet för skador är dock begränsad. Den internationella oljeskadefonden finansieras genom avgifter som läggs på sjötransporterad olja av vissa slag (s.k. avgiftspliktig olja).

Motionen

I motion MJ371 anför Åsa Domeij och Sverker Thorén (mp, fp) att det vid oljetransporter till sjöss bör gälla en ordning som innebär att alla aktörer i transportkedjan – inklusive bl.a. den som ägde oljan när den lastades på fartyget, lastägaren, flaggstaten, fartygets slutliga ägare och klassningssällskapen – skall dela det ekonomiska skadeståndsansvaret i händelse av en olycka. I motionen begärs ett tillkännagivande om att regeringen skall verka för en sådan ordning (yrkande 16).

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill först upplysa om att det vid en diplomatkonferens i maj 2003, anordnad av Internationella sjöfartsorganisationen (International Maritime Organization), antogs en resolution om en översyn av det internationella ansvarighets- och ersättningssystemet. En arbetsgrupp inom den internationella oljeskadefonden arbetar för närvarande med frågan.

Utskottet har senast våren 2004 i sitt av riksdagen godkända betänkande 2003/04:LU24 avstyrkt ett motsvarande motionsyrkande med hänvisning till pågående internationellt arbete. När nu utskottet åter har att ta ställning till samma motionsspörsmål vill utskottet erinra om att det, mot bakgrund av det internationella regelsystem som finns på sjöfartens område, är ofrånkomligt att tyngdpunkten i de svenska aktiviteterna fokuseras på och är beroende av det internationella arbetet. Utskottet anser att resultatet av det ovan redovisade internationella arbetet bör avvaktas och ser därför inte någon anledning att föreslå någon åtgärd från riksdagen. Riksdagen bör således avslå motion MJ371 yrkande 16.

Skadeståndsansvar för multinationella företag

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om skadeståndsansvar för multinationella företag. Utskottet hänvisar till pågående arbete på såväl nationell som internationell nivå. Jämför reservation 2 (v, c).

Motionen

Birgitta Ohlsson (fp) anför i motion L278 att Sverige aktivt skall stödja de länder som behöver hjälp med att bygga upp fungerande marknader. För att en marknadsekonomi skall fungera smidigt i en värld där länder befinner sig på olika nivåer i fråga om välstånd, demokrati och utveckling krävs enligt motionären tydliga regler så att inte den svagare parten blir utnyttjad. Detta som ett led i att främja bl.a. miljöhänsyn, respekt för mänskliga rättigheter och social rättvisa. Motionären menar att bestämmelser om skadeståndsansvar har stor betydelse i det här sammanhanget. I motionen begärs ett tillkännagivande om att multinationella företag som orsakar stora skador i ett annat land än det land där moderbolaget har sitt säte inte skall kunna undgå skadeståndsansvar genom att föra över tillgångar till moderbolaget och låta det utländska dotterbolaget försättas i konkurs (yrkande 1). Det bör därutöver, enligt motionärens mening, vara möjligt att rikta ett skadeståndskrav direkt mot moderbolaget av skadelidande i ett annat land (yrkande 2).

Pågående arbete

År 1976 förhandlade medlemsländerna inom OECD fram riktlinjer för multinationella företag som innehåller gemensamma rekommendationer till företagen från medlemsländernas regeringar. Riktlinjerna har därefter omförhandlats vid flera tillfällen, senast år 2000. Genom den senaste revideringen breddades riktlinjerna till att gälla företagets verksamhet i alla länder och att även omfatta företagets arbete med miljö och mot korruption. Riktlinjerna, som är frivilliga, innehåller bl.a. en övergripande policy om att företagen bör bidra till ekonomisk, social och miljömässig utveckling i syfte att uppnå en hållbar utveckling, respektera de mänskliga rättigheterna för de individer som påverkas av deras verksamhet i linje med världregeringens internationella skyldigheter och åtaganden samt stimulera uppbyggnad av lokal kapacitet. OECD:s medlemsländer har åtagit sig att främja riktlinjerna bl.a. genom s.k. nationella kontaktpunkter.

På World Economic Forum i Davos 1999 uppmanade FN:s generalsekreterare näringslivet att ta globalt ansvar. Hans initiativ ledde till bildandet av The Global Compact som innefattar principer kring mänskliga rättigheter, arbetsrättsliga frågor och miljö riktade till företag. I de principer som avser miljöfrågor anges att företag ombeds att stödja försiktighetsprincipen vad gäller miljörisker, att ta initiativ för att främja större miljömässigt ansvarstagande och uppmuntra utveckling och spridning av miljövänlig teknik.

Den svenska regeringen har tagit ett initiativ kallat Globalt Ansvar – Swedish Partnership for Global Responsibility. Huvudansvaret ligger hos Utrikesdepartementet men initiativet sker i nära samverkan med framför allt Näringsdepartementet och Miljödepartementet. Målsättningarna med projektet Globalt Ansvar är att bidra till förverkligandet av mänskliga rättigheter och hållbar utveckling, att stärka svenska företags konkurrenskraft och att öka kunskapen om de multilaterala regelverken. I ett öppet brev till Svenskt Näringsliv i mars 2002 presenterades projektet av företrädare för regeringen. I brevet framhålls att regeringen är pådrivande nationellt och internationellt för mänskliga rättigheter och en bättre miljö, men att regeringen vill få till stånd ett samarbete med näringslivet i sin strävan efter en human globalisering. Regeringen pekar på att man sedan 1979 har haft en kontinuerlig dialog med arbetsmarknadens parter om företags sociala ansvar enligt OECD:s riktlinjer för multinationella företag och att regeringen sedan dess, oavsett partifärg, har främjat dessa riktlinjer. Vidare anför i brevet att regeringens grundläggande förväntningar på svenska företags agerande på den globala marknaden, och särskilt i utvecklingsländer, uttrycks i OECD:s riktlinjer och FN:s Global Compact. Regeringen pekar också på att Europeiska kommissionen har tagit fram en grönbok om företags sociala ansvar – ett diskussionsunderlag som syftar till att ta fram förslag om hur EU kan främja företagets sociala ansvarstagande på europeisk och internationell nivå.

Underkommissionen till FN:s kommission för mänskliga rättigheter (MRK) har till uppgift att genomföra studier och lämna rekommendationer till MRK. En arbetsgrupp inom underkommissionen har utarbetat ett förslag till normer på området för mänskliga rättigheter avsedda att vara bindande för transnationella företag. Förslaget kommer enligt uppgift att diskuteras av MRK:s medlemsstater, däribland Sverige, med början under våren 2004.

Tidigare behandling

Utskottet har senast våren 2004 i sitt av riksdagen godkända betänkande 2003/04:LU24 behandlat motsvarande motionsyrkanden. I betänkandet konstaterade utskottet att det pågår arbete på såväl nationell som internationell nivå som får anses ligga i linje med vad som anförs i motionen. Utskottet anförde vidare att det är av stor vikt att Sverige aktivt deltar i det internationella arbete som rör frågor om multinationella företags ansvar för sin verksamhet i olika avseenden. Utskottet ansåg dock inte att det var påkallat med någon åtgärd från riksdagen med anledning av den då aktuella motionen varför den avstyrktes.

Utskottets ställningstagande

Utskottet finner inte skäl att frånga sitt ovan redovisade ställningstagande. Riksdagen bör därför avslå motion L278 yrkandena 1 och 2.

Hästågares skadeståndsansvar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande med krav på att hästågare skall åläggas ett strikt skadeståndsansvar.

Bakgrund

I centrum för den svenska skadeståndsrätten står skadeståndslagen (1972:207). Enligt 1 kap. 1 § gäller lagens regler om inget annat är särskilt föreskrivet eller föranleds av avtal eller i övrigt följer av regler om skadestånd i avtalsförhållanden. Den grundläggande regeln om skadeståndsansvar på grund av eget vållande finns i 2 kap. 1 § skadeståndslagen. Detta lagrum innehåller den sedan länge gällande culparegeln som innebär att var och en som uppsåtligen eller av oaktsamhet vållar person- eller sakskada är skyldig att ersätta skadan.

I ett antal speciallagar om skadestånd utom kontraktsförhållanden föreskrivs det ett strikt ansvar – alltså en strängare skadeståndsskyldighet än enligt skadeståndslagen eftersom ansvar inträder oberoende av någons vållande. Vanligast är att strikt ansvar föreligger för mer eller mindre farliga

verksamhet. Som exempel kan nämnas reglerna om miljöfarlig verksamhet i miljöbalken samt bestämmelserna i produktansvarslagen (1992:18), lagen (1922:382) angående ansvarighet för skada i luftfart och atomansvarighetslagen (1968:45).

Djurägare har som huvudregel endast ansvar för culpa. Det finns dock några bestämmelser om strikt ansvar för djur. Som exempel kan nämnas lagen (1943:459) om tillsyn över hundar och katter som stadgar att skada som orsakats av hund skall ersättas av dess ägare även om denne inte är vållande till skadan. Trots att lagen i första hand troligen åsyftar de skador som hund orsakar genom att bita människor och djur innehåller den inte någon begränsning till dessa skador. Lagen tillämpas också när hund orsakar skada i trafiken. Det strikta ansvaret åvilar förutom hundens ägare även dess nyttjare. – Någon reglering om strikt ansvar för hästar finns inte.

Motionen

Göte Wahlström (s) anför i motion L308 att det har blivit vanligare att hästar rids längs våra vägar och därmed ökar risken för att hästar orsakar skador på t.ex. förbipasserande fordon. Mot denna bakgrund anser motionären att det vore rimligt att hästägaren åläggs ett strikt skadeståndsansvar. Ett tillkännagivande begärs med detta innehåll.

Utskottets ställningstagande

Enligt utskottets mening kan någon översyn av hästägares skadeståndsansvar inte anses påkallad. Riksdagen bör därför avslå motion L308.

Företagares försäkringsskydd

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden med krav på att regeringen utreder frågan om kontraheringsplikt vid företagsförsäkring. Utskottet hänvisar till pågående arbete inom Regeringskansliet. Jämför reservation 3 (fp, c).

Motionerna

Mia Franzén m.fl. (fp) anser i motion L292 att det finns anledning för regeringen att se över möjligheterna för vissa företagare att teckna försäkring för sina verksamheter. Ett tillkännagivande begärs i enlighet härmed (yrkande 1).

I motion T260 anför Karin Pilsäter m.fl. (fp) att försäkringsbolagens riskbedömningar innebär att den som driver verksamhet i utsatta förortsområden får höga kostnader för sitt försäkringsskydd. Enligt motionärerna är det inte rimligt att personer som driver verksamhet i sådana områden skall

drabbas av höga försäkringspremier på grund av polisens bristande resurser. I motionen föreslås att det bör göras en utredning och konsekvensanalys av det rådande försäkringssystemet. Ett tillkännagivande begärs med detta innehåll (yrkande 5).

I motion N394 anser Tobias Krantz (fp) att företagarnas försäkringskydd måste stärkas. Det bör, enligt motionärens mening, övervägas om försäkringsbolagen skall vara skyldiga att erbjuda ett grundläggande försäkringskydd till företag på samma sätt som enskilda. Ett tillkännagivande begärs med detta innehåll (yrkande 5).

Utskottets ställningstagande

Som framgår av motionerna finns i dag inte någon kontraheringsplikt vid företagsförsäkring. I proposition 2003/04:150 Ny försäkringsavtalslag anför regeringen att man kommer att överväga om en utredning bör tillsättas med uppdrag att se över bestämmelserna om företagsförsäkring med särskild hänsyn till små och medelstora företag. Vidare anføres att den fråga som då bör belysas är behovet av en s.k. kontraheringsplikt vid företagsförsäkring. I propositionen redovisas att visst förberedande arbete med sikte på en sådan utredning pågår inom Justitiedepartementet.

Utskottet kan således konstatera att det pågår ett arbete inom Justitiedepartementet som överensstämmer med de krav som förs fram i motionerna. Mot denna bakgrund bör motionerna L292 yrkande 1, T260 yrkande 5 och N394 yrkande 5 avslås.

Det s.k. överfallsskyddet i hemförsäkringar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om det s.k. överfallsskyddet i hemförsäkringar. Jämför reservation 4 (v, c).

Motionerna

Tasso Stafilidis m.fl. (v) anför i motion L231 att många personer som tecknar en hemförsäkring utgår från att försäkringen även täcker skador orsakade av våld i hemmet. I motionen konstateras emellertid att många försäkringsbolag gjort undantag i försäkringsvillkoren för rätten till ersättning när försäkringstagaren utsatts för våld i hemmet av närstående. Detta förhållande utgör en diskriminering mot kvinnor, eftersom det är vanligare att kvinnor utsätts för våld i hemmet av män än tvärtom. I motionen yrkas att regeringen skall återkomma med förslag som innebär att det inte skall vara möjligt att föreskriva sådana undantag i försäkringsvillkoren. Motionärerna begär att regeringen tillsätter en utredning i syfte att se över möjlig-

heten att lagstifta om att överfallsskyddet i hemförsäkringen även skall gälla för en skadelidande som har utsatts för våld av en medförsäkrad familjemedlem.

I motion L338 föreslår Annika Qarlsso och Birgitta Carlsson (båda c) ett tillkännagivande om att överfallsskyddet i hemförsäkringen skall gälla även när brott har begåtts mellan makar och sambor (yrkande 1).

Tidigare behandling

Utskottet har senast våren 2002 i sitt av riksdagen godkända betänkande 2001/02:LU10 behandlat ett motsvarande motionsyrkande. Utskottet förutsatte att överväganden i den aktuella frågan skulle komma till stånd inom ramen för det då pågående arbetet inom Justitiedepartementet med en ny försäkringsavtalslag. Därmed avstyrkte utskottet den då aktuella motionen.

Utskottets ställningstagande

Riksdagen har nyligen beslutat en ny försäkringsavtalslag (prop. 2003/04:150, bet. 2004/05:LU4, rskr 2004/05:160). Den nya lagen träder i kraft den 1 januari 2006.

En hemförsäkring är en konsumentförsäkring och bestämmelser om konsumentförsäkring finns i 2–7 kap. i den nya försäkringsavtalslagen. Dessa regler är tvingande till försäkringstagarens förmån. En hemförsäkring består normalt av flera olika försäkringar som kan dels ersätta skador på privat egendom, dels ge ersättning om försäkringstagaren själv skadas eller blir skadeståndsskyldig.

Enligt 4 kap. 8 § i den nya försäkringsavtalslagen kan försäkringsbolaget med stöd av förbehåll i villkoren i vissa situationer sätta ned försäkringsersättningen om någon som står i viss relation till den försäkrade inte har iakttagit en förpliktelse som följer av försäkringen (s.k. identifikation). Enligt paragrafens andra stycke skall första stycket inte tillämpas om det finns synnerliga skäl mot detta. Av 4 kap. 12 § följer att om en personförsäkring ingår som en del i en konsumentförsäkring skall 12 kap. tillämpas i stället för 4 kap. i fråga om personförsäkringen. I 12 kap. finns inga bestämmelser om identifikation.

Av den ovan lämnade redogörelsen framgår att den situation som behandlas i motionerna inte regleras i den nya lagen. Utskottet beklagar att några närmare överväganden i frågan inte redovisats i lagstiftningsärendet. I propositionen aviserade regeringen att man kommer att följa upp den nya lagstiftningen. I sitt av riksdagen godkända betänkande 2004/05:LU4 förutsatte utskottet att regeringen skulle analysera några frågeställningar som väcktes i samband med riksdagsbehandlingen och vid behov återkomma till riksdagen. Utskottet utgår från att regeringen inom ramen för det fortsatta uppföljningsarbetet med den nya försäkringsavtalslagen kommer att överväga behovet av en reglering för den situation som behandlas i motionerna. Visar det sig att behov av lagstiftning föreligger förutsätter utskottet att regeringen återkommer till riksdagen med ett lagförslag.

Med det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motionerna L231 och L338 yrkande 1.

Ersättningsnivån i rättsskyddsförsäkringar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande med krav på att ersättningsnivåerna i rättsskyddsförsäkringar bör höjas.

Bakgrund

Med rättsskyddsförsäkring avses en försäkring som ersätter försäkringstagarens kostnader för det rättsliga förfarandet i tvister som han eller hon är inblandad i. Rättsskyddsförsäkringar ingår som en del av de hemförsäkringar som säljs i Sverige. Samtliga försäkringsbolag har en begränsning för hur stor ersättning som kan betalas ut. Gränsen ligger vanligen mellan 75 000 kr och 200 000 kr. De försäkrade får betala en självrisk på vanligtvis 20 % av kostnaderna, dock lägst 1 000 kr.

Enligt 10 § rättshjälplagen (1996:1619) får rättshjälp inte beviljas i en angelägenhet som rör trafikskadeersättning enligt trafikskadelagen (1975:1410) eller som rör skadestånd som skall betalas från en ansvarsförsäkring.

Motionen

Ann-Marie Fagerström (s) framhåller i motion Ju385 att ersättningsnivåerna i rättsskyddsförsäkringen är alldeles för låga. Rättsskyddsbeloppet, som är 75 000 kr i de flesta försäkringsbolag, har varit oförändrat under många år och räcker ofta inte längre än till en process i första instans. Som exempel på grupper som riskerar att komma i kläm nämner motionären de som har fått s.k. whiplash-skador och som driver en process mot sitt försäkringsbolag. I motionen begärs ett tillkännagivande om en översyn av rättsskyddsförsäkringen.

Tidigare behandling

Utskottet har senast våren 2003 behandlat motsvarande motionsyrkanden i sitt av riksdagen godkända betänkande 2002/03:LU5. I betänkandet konstaterade utskottet att ersättningsnivån i rättsskyddsförsäkringar är en del av själva avtalet mellan försäkringstagaren och respektive försäkringsbolag. Utskottet var inte berett att ställa sig bakom en ordning som innebär att ersättningsnivån regleras i lag. Mot denna bakgrund avstyrktes de då aktuella motionerna.

Utskottets ställningstagande

Utskottet finner inte skäl att frångå sitt tidigare ställningstagande och föreslår att riksdagen avslår motion Ju385.

Könsneutrala pensionsförsäkringar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande med krav på att pensionsförsäkringspremierna skall vara lika för kvinnor och män. Utskottet hänvisar till pågående arbete inom Regeringskansliet. Jämför reservation 5 (m, fp).

Motionen

I motion L284 yrkar Yvonne Andersson och Sven Brus (båda kd) ett tillkännagivande om att pensionsförsäkringskostnaderna skall vara lika för kvinnor och män.

Tidigare behandling

Utskottet har senast våren 2004 behandlat ett motsvarande motionsyrkande i sitt av riksdagen godkända betänkande 2003/04:LU9. I betänkandet redovisade utskottet bl.a. att statsrådet Gunnar Lund i en interpellationsdebatt den 30 januari 2003 uttalat att frågan om könsneutrala premier måste lösas i ett internationellt perspektiv och att Sverige i EU-arbetet och i annat internationellt arbete skall verka för en utveckling mot ett allmänt könsneutralt synsätt på försäkringsområdet. Utskottet pekade också på att kommissionen den 5 november 2003 lagt fram ett förslag till direktiv mot diskriminering utanför arbetslivet som bl.a. behandlar frågan om försäkringspremier.

I betänkandet konstaterade utskottet vidare att kvinnor har högre pensionsförsäkringskostnader än män samt att försäkringsbolagen grundar detta på att kvinnor som grupp lever några år längre. Enligt utskottet visar statistiken att andra faktorer såsom livsföring och arvsanlag bidrar till människors olika livslängd. Det är inte rimligt, anförde utskottet, att överföra skillnader på gruppnivå till individuella skillnader som i sin tur leder till olika kostnader för en försäkring. Det borde, enligt utskottets mening, finnas andra faktorer som bör kunna vara starkare indikationer på livslängd än enbart kön. Utskottet ansåg därför att försäkringspremier bör kunna vara könsneutrala. Mot denna bakgrund välkomnade utskottet det direktivförslag som kommissionen lagt fram och utskottet förutsatte att regeringen i det fortsatta arbetet med direktivförslaget skulle komma att driva frågan om ett könsneutralt synsätt på försäkringsområdet. Något formellt tillkännagivande härom från riksdagens sida ansåg utskottet inte erforderligt och den då aktuella motionen avstyrktes.

Pågående arbete

I december 2004 antogs det ovan nämnda EG-direktivet om likabehandling av kvinnor och män när det gäller tillgång till och tillhandahållande av varor och tjänster. Syftet med direktivet är att fastställa en ram för bekämpning av könsdiskriminering när det gäller tillgång till och tillhandahållande av varor och tjänster, för att i medlemsstaterna genomföra principen om likabehandling av kvinnor och män. Förbudet mot diskriminering gäller även vid tillhandahållande av försäkringar och andra finansiella tjänster. Medlemsstaterna skall se till att användningen av kön som en faktor vid beräkningen av premier och ersättningar i samband med försäkringar och därmed sammanhängande finansiella tjänster inte resulterar i att skillnader uppstår i enskilda personers premier och ersättningar i alla nya kontrakt som ingås senast efter den 21 december 2007. Dock får medlemsstaterna besluta att före den 21 december 2007 tillåta proportionerliga skillnader i enskilda personers premier och ersättningar om användningen av kön är en avgörande faktor vid en riskbedömning som grundas på relevanta och korrekta försäkringstekniska och statistiska uppgifter. Medlemsstaterna skall i så fall meddela kommissionen detta. En medlemsstat som väljer att tills vidare tillåta skillnader skall se över sitt beslut fem år efter den 21 december 2007. Kommissionen avser också att tillsätta en särskild arbetsgrupp för fortsatt behandling av försäkringsfrågan.

Vidare bör nämnas att Diskrimineringskommittén i maj 2004 överlämnade delbetänkandet (SOU 2004:55) Ett utvidgat skydd mot könsdiskriminering. I utredningsbetänkandet har övervägts bl.a. om ytterligare åtgärder är nödvändiga eller lämpliga med hänsyn till tre EG-direktiv om könsdiskriminering. Vad gäller lagen (2003:307) om förbud mot diskriminering föreslår utredningen att diskrimineringsgrunden kön läggs till i förbuden som gäller i fråga om bl.a. varor och tjänster. Förbudet mot könsdiskriminering i fråga om tjänster föreslås omfatta bl.a. försäkringstjänster.

Regeringen beslutade den 22 februari 2005 om en lagrådsremiss om ett utvidgat skydd mot könsdiskriminering. I lagrådsremissen redovisas att Diskrimineringskommitténs förslag om diskrimineringsförbud beträffande försäkringar fått en hel del kritik vid remissbehandlingen. Vidare redovisas att Sverige i förhandlingarna om förslaget till EG-direktivet om likabehandling av kvinnor och män när det gäller tillgång till och tillhandahållande av varor och tjänster agerade med ambitionen att få till stånd ett tydligt diskrimineringsförbud i fråga om försäkringar. Enligt lagrådsremissen är regeringens utgångspunkt att diskriminering i fråga om försäkringstjänster är oacceptabelt, men som flera av remissinstanserna framhållit måste principerna för vad som skall anses vara diskriminering och utformningen av ett diskrimineringsförbud vad gäller försäkringar analyseras mer än vad som hittills gjorts. Regeringen anför vidare att det också finns skäl att närmare analysera förutsättningarna för och eventuella konsekvenser av en händelseutveckling där försäkringsbolagen i Sverige förändrar sina beräkningsgrunder men där motsvarande åtgärder inte samtidigt vidtas i andra

medlemsstater i EU. Mot den redovisade bakgrunden anser regeringen att frågan måste utredas ytterligare och något förslag till lagstiftning som gäller försäkringstjänster läggs därför inte fram i lagrådsremissen. Regeringen redovisar att den avser att skyndsamt vidta de åtgärder som krävs för att ta fram ett fullgott beredningsunderlag i frågan om införandet av ett förbud mot könsdiskriminerande försäkringar, inbegripet vilka konsekvenser ett sådant förbud skulle kunna få. Regeringen kommer även att följa den fortsatta utvecklingen inom EU. Enligt uppgift från Regeringskansliet är en proposition planerad att avlämnas till riksdagen i månads-skiftet mars/april 2005.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sina ovan redovisade ställningstaganden. Enligt utskottets mening bör försäkringspremier alltså vara könsneutrala. Utskottet välkomnar därför det arbete som pågår inom Regeringskansliet med frågan och som redovisats ovan. Enligt utskottets mening bör inte resultatet av det pågående beredningsarbetet föregripas genom någon åtgärd från riksdagen. Motion L284 bör således avslås.

Utvidgat ansvar för trafikförsäkringen m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden som bl.a. förordar ett utvidgat ansvar för trafikförsäkringen. Utskottet hänvisar till pågående beredningsarbete inom Regeringskansliet. Jämför reservation 6 (m, fp).

Bakgrund

Genom trafikskadelagen (1975:1410) åläggs varje motorfordonsägare att ha trafikförsäkring för sitt fordon. Ersättning betalas ur trafikförsäkringen så snart någon i fordonet skadats. Både förare och passagerare har rätt till ersättning. Dessutom utgår ersättning ur trafikförsäkringen till andra, t.ex. cyklister och fotgängare, som skadas till följd av trafik med fordonet. Full ersättning utgår för alla personskador, oberoende av om någon har skuld till olyckan eller inte. Ersättning till förare och passagerare betalas ur det egna fordonets trafikförsäkring även om skadorna skulle ha uppkommit vid en kollision med ett annat fordon. Om skadorna har orsakats genom vållande i samband med förandet av ett annat fordon, kan det försäkringsbolag som har betalat ut ersättningen kräva den tillbaka från försäkringen för det andra fordonet.

Den ersättning som skall utgå från trafikförsäkringen skall bedömas med ledning av vad som föreskrivs i 5 kap. skadeståndslagen (1972:207) och lagen (1973:213) om ändring av skadeståndslivräntor. Detta innebär bl.a. att

trafikskadeersättning till den som orsakats personskada i följd av trafik med motordrivet fordon skall omfatta ersättning för sjukvårdskostnader och andra utgifter, inkomstförlust samt ideell skada. Av 5 kap. 3 § skadeståndslagen följer emellertid att vid bestämmande av ersättning för inkomstförlust skall avräknas förmån som den skadelidande med anledning av förlusten har rätt till i form av ersättning som betalas på grund av obligatorisk försäkring enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring eller på grund av lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring eller någon annan likartad förmån. Avräkning skall också göras för pension eller annan periodisk ersättning eller sjuklön, om förmånen betalas av en arbetsgivare eller på grund av en försäkring som är en anställningsförmån.

Motionerna

I motion L292 begär Mia Franzén m.fl. (fp) ett tillkännagivande om att trafikförsäkringen bör bära en större del av personskadekostnaderna till följd av trafikolyckor. Enligt motionärerna är det inte rimligt att det allmänna svarar för dessa kostnader. I stället bör kostnaderna bäras av dem som är upphov till kostnaderna, nämligen trafikanterna. En sådan ordning skulle bl.a. medföra ett större säkerhetstänkande och försiktigare trafikanter (yrkande 5).

Göte Wahlström (s) föreslår i motion L352 ett tillkännagivande om att regeringen bör verka för förändringar av trafikförsäkringen i syfte att minska administrationen och öka skyddet för trafikanter.

Tidigare behandling

I början av år 1999 beslutade regeringen att tillsätta en parlamentarisk kommitté med uppdrag att se över reglerna om samordningen vid personskada mellan skadestånd, ersättning från offentlig försäkring och ersättning från försäkringar av annat slag (dir. 1999:18). Kommittén antog namnet Personskadekommittén. Huvudfrågan för kommittén var att ta ställning till vem som i olika situationer slutligt skulle svara för ersättningen till den som drabbats av en personskada. I direktiven anfördes bl.a. att det för vissa verksamhetsområden satts i fråga om det är rimligt att det allmänna svarar för en så stor del av kostnaderna för personskador som fallet är i dag. Kommittén skulle överväga om ansvaret i större utsträckning kunde överföras till dem som är upphov till kostnaderna.

Personskadekommittén har redovisat sitt arbete i januari 2002 i betänkandet (SOU 2002:1) Samordning och regress – Ersättning vid personskada. Kommitténs majoritet har stannat för att inte förorda ett utvidgat ansvar för trafikförsäkringen, medan en minoritet uttalar sig för en sådan reform.

Personskadekommitténs betänkande har remissbehandlats, och enligt uppgift från Justitiedepartementet pågår beredning av kommitténs förslag.

Utskottet har vid flera tillfällen behandlat liknande motioner, senast våren 2004 i sitt av riksdagen godkända betänkande 2003/04:LU9. I betänkandet avstyrkte utskottet bifall till motionen med hänvisning till att den fortsatta beredningen av Personskadekommitténs betänkande inte bör föregripas.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser alltså att det pågående beredningsarbetet inte bör föregripas och föreslår att motionerna L292 yrkande 5 och L352 avslås.

Jämkning av trafikskadeersättning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden med krav på att det i större utsträckning än i dag skall vara möjligt att jämka trafikskadeersättning när föraren varit rattfull. Utskottet hänvisar till pågående arbete inom Regeringskansliet. Jämför reservation 7 (m, fp, kd, c).

Bakgrund

Trafikskadeersättning kan enligt 12 § första stycket trafikskadelagen (1975:1410) jämkas om den skadelidande uppsåtligt eller genom grov vårdslöshet har medverkat till skadan. Om föraren har gjort sig skyldig till rattfylleri kan ersättningen till honom även jämkas om han har medverkat till skadan genom vårdslöshet som inte är grov.

Kommissionen lade sommaren 2002 fram ett förslag till ett femte direktiv om trafikförsäkring, KOM(2002) 244 slutlig.

Motionerna

I motion L212 påpekar Marietta de Pourbaix-Lundin (m) att jämkning av ersättning i dag endast kan ske om körningen varit vårdslös. Enligt motionären är det i högsta grad vårdslöst att köra bil berusad. Motionären yrkar ett tillkännagivande om att det bör införas en möjlighet att jämka trafikskadeersättningen om föraren varit rattfull. Motsvarande yrkanden framställs i motionerna L292 av Mia Franzén m.fl. (fp) (yrkande 7) och T463 av Elizabeth Nyström m.fl. (m) (yrkande 1).

Viviann Gerdin (c) yrkar i motion L296 ett tillkännagivande om att trafikförsäkringen inte skall ersätta en förare som varit rattfull för inkomstförlust vid sjukskrivning, dvs. skillnaden mellan ersättningen från försäkringskassan och lönenivån.

Tidigare behandling

Utskottet har senast våren 2004 behandlat en motsvarande motion i betänkande 2003/04:LU9. Utskottet anförde bl.a. att den fråga som motionären tar upp har ett nära samband med de frågor som diskuteras inom ramen för förslaget till ett femte direktiv om trafikförsäkring, och utskottet ansåg att det knappast vore meningsfullt att behandla frågan om jämkning av ersättning till en förare som varit rattfull isolerad från andra näraliggande frågor. En lämplig ordning kunde därför, enligt utskottets mening, vara att motionsspörsmålet tas upp i samband med genomförandet av det femte direktivet om trafikförsäkring. Med det anförda avstyrktes den då aktuella motionen. Riksdagen följde utskottet.

Utskottets ställningstagande

Förslaget till EG:s femte direktiv om trafikförsäkring kommer formellt att antas inom kort. Enligt uppgift från Justitiedepartementet pågår ett arbete inom departementet med att överväga hur direktivet skall genomföras i svensk rätt. Avsikten är att arbetet skall presenteras i en departementspromemoria under våren 2005. Frågan om möjligheten till jämkning av trafikskadeersättning till en förare som varit rattfull kommer att behandlas i departementspromemorian.

Mot den redovisade bakgrunden anser utskottet att det inte finns någon anledning att föreslå någon åtgärd från riksdagen med anledning av motionerna. Riksdagen bör således avslå motionerna L212, L292 yrkande 7, L296 och T463 yrkande 1.

Handläggning av trafikskadeärenden

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om försäkringsbolagens handläggning av trafikskadeärenden. Utskottet hänvisar till pågående beredningsarbete. Jämför reservationerna 8 (fp, c) och 9 (v).

Motionerna

Tasso Stafilidis m.fl. (v) begär i motion L233 att regeringen tillsätter en utredning i syfte att se över försäkringsbolagens handläggning av trafikskadeärenden (yrkande 1) och försäkringsbolagens egna läkares roll vid skaderegleringen (yrkande 2).

I motion L292 av Mia Franzén m.fl. (fp) begärs ett tillkännagivande om att regeringen bör låta utreda möjligheterna till förstärkning av trafikskadades ställning i förhållande till försäkringsbolagen (yrkande 6).

Helena Bargholtz anför i motion L346 att det finns allvarlig kritik mot hur försäkringsbolagen behandlar och bemöter dem som råkar ut för trafikskador. Enligt motionären är det nödvändigt att en översyn görs av regelverket på området. En översyn bör särskilt beakta försäkringsbolagens handläggningstider.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill först peka på att de frågor som behandlas i motionerna har varit föremål för uppmärksamhet i olika sammanhang. Sålunda överlämnade Finansinspektionen i januari 2003 rapporten Stärkt skydd för trafikskadade – åtgärder och förslag (dnr 03-513-6061) till regeringen. I rapporten lämnade Finansinspektionen bl.a. ett antal förslag till åtgärder när det gäller försäkringsbolagens rutiner för skaderegleringen och handläggningstiderna samt förslag som syftar till att öka och säkerställa kvaliteten i de medicinska bedömningarna. Rapporten har varit föremål för remissbehandling.

Inom ramen för beredningen av Finansinspektionens rapport fick Socialstyrelsen i sitt regleringsbrev för budgetåret 2003 i uppdrag att göra en översyn av sin roll beträffande tillsynen över de sakkunniga läkare som anlitas i försäkringsärenden. I detta sammanhang skulle också tillsynen över läkares utfärdande av intyg m.m. ses över. Socialstyrelsen redovisade i januari 2004 sitt uppdrag i en rapport till regeringen (dnr 00-10798/03). I rapporten föreslår Socialstyrelsen bl.a. att Trafikskadenämnden skall ges möjlighet att begära prövning av tvistiga, svårbedömda eller i övrigt principiella skadeärenden hos Socialstyrelsens rättsliga råd. Förslaget innebär att en oberoende expertvärdering kan ske av försäkringsläkarnas medicinska bedömningar, vilket i sig innebär en förbättrad rättssäkerhet för de skadelidande. I rapporten görs bedömningen att detta skulle vara ett bättre alternativ än att dessa läkare skulle ställas under Socialstyrelsens tillsyn.

När utskottet senast, våren 2004, behandlade liknande motionsyrkanden förutsatte utskottet att regeringen skulle överväga de frågeställningar som motionärerna tog upp i samband med den fortsatta beredningen av Finansinspektionens rapport. I sitt av riksdagen godkända betänkande 2003/04:LU9 avstyrktes därmed bifall till de då aktuella motionerna.

Utskottet förutsätter alltså att regeringen kommer att överväga de frågeställningar som tas upp i motionen i samband med den fortsatta beredningen av Finansinspektionens rapport inom Regeringskansliet. Motionerna L233 yrkandena 1 och 2, L292 yrkande 6 samt L346 bör därför avslås.

Patientskadelagen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden med krav på vissa ändringar i patientskadelagen. Utskottet hänvisar till pågående beredningsarbete.

Bakgrund

Patientskadelagen (1996:799) innehåller bestämmelser om rätt till patientskadeersättning och skyldighet för vårdgivare att ha en patientförsäkring som täcker sådan ersättning. Patientskadeersättning lämnas för personskador, såväl fysiska som psykiska, som drabbar en patient i samband med hälso- och sjukvård i Sverige. Patientskadelagen innehåller en preskriptionsbestämelse enligt vilken den som vill ha patientskadeersättning förlorar rätten därtill, om han inte väcker talan inom tre år från det han fick kännedom om att anspråket kunde göras gällande och i vart fall inom tio år från den tidpunkt då skadan orsakades.

Motionen

Kenneth Lantz (kd) framhåller i motion L282 att det förekommer att patienter drabbas av skador inom sjukvården i form av smittat blod men att de får kännedom om skadan först sedan preskriptionstiden för ersättningskravet gått ut. Motionären begär att regeringen utreder möjligheterna att ändra preskriptionsreglerna i patientskadelagen till förmån för patienterna (yrkande 1). Vidare anser motionären att undantag i preskriptionsreglerna bör göras beträffande blodsmittade patienter (yrkande 2). I motionen yrkas även ett tillkännagivande om att en pågående översyn av patientskadelagen skall följas upp (yrkande 3).

Utskottets ställningstagande

Patientskadeutredningen överlämnade i februari 2004 betänkandet (SOU 2004:12) Patientskadelagen och läkemedelsförsäkringen – en översyn. Utredningen hade i uppdrag att bl.a. göra en allmän översyn av patientskadelagen (1996:799). Inom ramen för översynen har frågan om preskriptionstiderna uppmärksammats. I utredningsbetänkandet redovisas att det har aviserats från Justitiedepartementet att man avser att göra en allmän översyn av preskriptionsbestämmelserna i olika lagar. I avvaktan på en sådan översyn anser utredningen inte att man nu bör göra någon ändring av patientskadelagens preskriptionsbestämmelser.

Patientskadeutredningens betänkande har remissbehandlats, och enligt uppgift från Justitiedepartementet pågår beredning av utredningens förslag.

Utskottet anser inte att det finns någon anledning för riksdagen att föregripa resultatet av det pågående beredningsarbetet och utskottet föreslår därför att riksdagen avslår motion L282 yrkandena 1–3.

Reservationer

1. Ersättning för sorg och saknad, punkt 1 (fp)

av Martin Andreasson (fp) och Mia Franzén (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om ersättning för sorg och saknad. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:Ju292 yrkande 15 och 2004/05:L292 yrkande 3.

Ställningstagande

Vi anser att en särskild rätt till ersättning för sorg och saknad bör införas i skadeståndslagen. Det argument som väger särskilt tungt till stöd för en sådan ordning är att det i rättstillämpningen ställs krav på att de psykiska besvären skall bevisas, vilket ofta kan vara svårt och omständligt. Dessutom kan det, enligt vår mening, många gånger upplevas som kränkande för en anhörig att tvingas föra särskild bevisning i sådana frågor. Med en schabloniserad rätt till ersättning för sorg och saknad kan den som inte vill underkasta sig en undersökning av de egna psykiska besvären ändå få ersättning för de starka känslor och de mer eller mindre definierbara psykiska påfrestningar som typiskt sett uppkommer vid en nära anhörigs död. Detta skulle innebära en skarp markering från samhällets sida och att svensk rätt ytterligare harmoniseras med stora delar av övriga europeiska länders skadeståndsrätt. En ersättningsmöjlighet för sorg och saknad finns nämligen i bl.a. England, Frankrike och Italien. Skadeståndet betalas då ofta ut med standardiserade belopp. Genom den speciella ersättningsposten skulle gärningens betydelse för offrets närstående inskräpas hos gärningsmannen. Ett sådant förtydligande ligger även i linje med rättsutvecklingen där psykisk eller ideell skada tillmäts allt större betydelse. Det får ankomma på regeringen att utforma erforderliga lagförslag.

Vad som anförts bör riksdagen, med bifall till motionerna L292 yrkande 3 och Ju292 yrkande 15, som sin mening ge regeringen till känna.

2. Skadeståndsansvar för multinationella företag, punkt 4 (v, c)

av Tasso Stafilidis (v) och Viviann Gerdin (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om skadeståndsansvar för multinationella företag. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:L278 yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Jag delar de synpunkter som förs fram i motionen om vikten av att det finns tydliga regler till skydd för den svagare parten när parter från olika länder samarbetar och dessa länder befinner sig på olika nivå vad gäller välstånd, demokrati och utveckling. Bestämmelser om skadestånd är en del i detta. Liksom motionären i motion L278 anser jag att ett multinationellt företag som förorsakat stora skador i ett annat land än det där moderbolaget har sitt säte inte bör kunna komma undan ansvar genom att föra över tillgångarna till moderbolaget och låta dotterbolaget försättas i konkurs. Det bör vara möjligt för de skadelidande att rikta skadeståndskrav mot moderbolaget även om detta finns i ett annat land. Det är också viktigt, särskilt för fattiga utvecklingsländer, att transnationella företag inte ges möjlighet att bryta mot mänskliga rättigheter, arbetsrättsliga regler eller att bedriva miljöskadlig verksamhet utan att rättsliga åtgärder kan vidtas. Det får ankomma på regeringen att ta erforderliga initiativ.

Vad som nu anförts bör riksdagen, med bifall till motion L278 yrkandena 1 och 2, som sin mening ge regeringen till känna.

3. Företagares försäkringsskydd, punkt 6 (fp, c)

av Martin Andreasson (fp), Viviann Gerdin (c) och Mia Franzén (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om företagares försäkringsskydd. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:L292 yrkande 1 och 2004/05:T260 yrkande 5 och bifaller delvis motion 2004/05:N394 yrkande 5.

Ställningstagande

Många småföretagare får i dag inte teckna försäkring, särskilt om deras verksamhet innebär en stor risk att utsättas för t.ex. rån och stöld. Om man påtvingar försäkringsbolagen ett socialt ansvarstagande för högre risker, måste man vara medveten om att premierna kommer att stiga för samtliga försäkringstagare, vilket medför att färre har råd att teckna försäkring. Mot denna bakgrund anser vi att regeringen bör se över möjligheterna för vissa företagare att teckna försäkringar för sina verksamheter. Det måste också utredas hur företagare som inte får teckna fullgott försäkringsskydd på grund av hög risk för brott ändå skall kunna bedriva verksamhet.

Vad som anförts ovan bör riksdagen, med bifall till motionerna L292 yrkande 1 och T260 yrkande 5 samt med delvis bifall till motion N394 yrkande 5, som sin mening ge regeringen till känna.

4. Det s.k. överfallsskyddet i hemförsäkringar, punkt 7 (v, c)
av Tasso Stafilidis (v) och Viviann Gerdin (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om det s.k. överfallsskyddet i hemförsäkringar. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:L231 och 2004/05:L338 yrkande 1.

Ställningstagande

Många personer som tecknar en hemförsäkring utgår från att försäkringen även täcker skador orsakade av våld i hemmet. Flertalet försäkringsbolag har emellertid gjort undantag i försäkringsvillkoren för rätten till ersättning när försäkringstagaren utsatts för våld i hemmet av närstående. Detta förhållande utgör, enligt vår mening, en diskriminering mot kvinnor, eftersom det är vanligare att kvinnor utsätts för våld i hemmet av män än tvärtom. Vi anser att det inte skall vara möjligt att föreskriva sådana undantag i försäkringsvillkoren. Enligt vår uppfattning bör regeringen tillsätta en utredning i syfte att se över möjligheten att lagstifta om att överfallsskyddet i hemförsäkringen även skall gälla för en skadelidande som har utsatts för våld av en medförsäkrad familjemedlem.

Vad som anförts ovan bör riksdagen, med bifall till motionerna L231 och L338 yrkande 1, som sin mening ge regeringen till känna.

5. Könsneutrala pensionsförsäkringar, punkt 9 (m, fp)
av Inger René (m), Bertil Kjellberg (m), Martin Andreasson (fp) och Mia Franzén (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om könsneutrala pensionsförsäkringar. Därmed bifaller riksdagen delvis motion 2004/05:L284.

Ställningstagande

Vi anser att försäkringspremier så långt möjligt bör vara könsneutrala inom ramen för allmänna försäkringsmässiga principer. Emellertid redovisar regeringen ingen definitiv slutsats i den lagrådsremiss gällande utvidgat skydd mot könsdiskriminering som överlämnades den 22 februari 2005. Enligt vår mening är det förvånande att regeringen inte har visat en större handlingskraft och förutseende vad gäller att analysera frågeställningarna om hur ett fungerande system för könsneutrala försäkringspremier skulle kunna se ut. Vi förutsätter att regeringen bereder frågan vidare och snarast återkommer till riksdagen med sina överväganden.

Vad som nu anförts bör riksdagen, med delvis bifall till motion L284, som sin mening ge regeringen till känna.

6. Utvidgat ansvar för trafikförsäkringen m.m., punkt 10 (m, fp)

av Inger René (m), Bertil Kjellberg (m), Martin Andreasson (fp) och Mia Franzén (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om utvidgat ansvar för trafikförsäkringen. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:L292 yrkande 5 och avslår motion 2004/05:L352.

Ställningstagande

Vi vill framhålla att om den obligatoriska trafikförsäkringen ges ett utökat ekonomiskt ansvar för personskador i trafiken bör det leda till att medborgarna och det allmänna får en klarare bild av de samlade kostnaderna för sådana skador. Därtill kommer att kostnaderna även kan hänföras till det ställe där de hör hemma. Dessutom är vi övertygade om att försäkringsbolagens intresse av att i olika former medverka till att stärka säkerheten i trafiken ökar ju större andel av de samlade skadekostnaderna som belastar försäkringen. Därutöver torde vårt förslag även medföra andra fördelar, bl.a. skulle trafikförsäkringsbolagen bli direkt engagerade i rehabiliteringsverksamheten.

Vi kan konstatera att Personskadekommitténs överväganden nu är föremål för fortsatt beredning. Vår uppfattning är att beredningen bör leda till att regeringen lägger fram förslag till ändring av trafikförsäkringen i enlighet med vad som anförts i reservationen. Detta bör riksdagen, med bifall till motion L292 yrkande 5 och med avslag på motion L352, som sin mening ge regeringen till känna.

- 7. Jämkning av trafikskadeersättning, punkt 11 (m, fp, kd, c)**
av Inger René (m), Yvonne Andersson (kd), Bertil Kjellberg (m),
Martin Andreasson (fp), Viviann Gerdin (c) och Mia Franzén (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om jämkning av trafikskadeersättning. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:L212, 2004/05:L292 yrkande 7, 2004/05:L296 och 2004/05:T463 yrkande 1.

Ställningstagande

Jämkning av trafikskadeersättning till en förare som varit rattfull kan, enligt gällande regler, endast ske om körningen varit vårdslös. Om någon vårdslöshet inte kan bevisas utgår full trafikskadeersättning.

Enligt vår mening är det i högsta grad vårdslöst att köra bil berusad. Att full ersättning utgår till en förare som varit rattfull tycker vi är stötande. Vi anser därför att trafikskadelagens ersättningsregler snarast behöver ändras så att full ersättning inte skall kunna utgå till en förare som varit rattfull. Det får ankomma på regeringen att lägga fram erforderliga lagförslag.

Vad som anförts ovan bör riksdagen, med bifall till motionerna L212, L292 yrkande 7, L296 och T463 yrkande 1, som sin mening ge regeringen till känna.

- 8. Handläggning av trafikskadeärenden, punkt 12 (fp, c)**
av Martin Andreasson (fp), Viviann Gerdin (c) och Mia Franzén (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om handläggningen av trafikskadeärenden. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:L292 yrkande 6, bifaller delvis motionerna 2004/05:L233 yrkande 2 och 2004/05:L346 samt avslår motion 2004/05:L233 yrkande 1.

Ställningstagande

Vid regleringen av trafikskador, särskilt de svårbedömda pisksnärtsskadorna, hamnar ofta den trafikskadade i underläge gentemot försäkringsbolaget. Enligt vår mening beror detta bl.a. på att försäkringsbolagen har tillgång till fler läkare vid bedömningen och att bolagen numera sällan beviljar juridiskt ombud till den drabbade. Vi vill också peka på den beroendeställ-

ning som finns mellan försäkringsbolagets läkare och försäkringsbolaget. Det är också anmärkningsvärt att försäkringsbolagets läkare i sin funktion som sakkunnig inte står under tillsyn av Socialstyrelsen.

Finansinspektionens rapport ger, enligt vår mening, inte tillräckligt underlag för att fatta beslut om vilka åtgärder som bör vidtas. Vi anser i stället att regeringen bör tillsätta en utredning i syfte att se över försäkringsbolagens egna läkares roll. Utredningen bör också överväga åtgärder som kan stärka försäkringstagares möjligheter att få sin sak prövad i domstol.

Vad som anförts ovan bör riksdagen, med bifall till motion L292 yrkande 6, med delvis bifall till motionerna L233 yrkande 2 och L346 samt med avslag på motion L233 yrkande 1, som sin mening ge regeringen till känna.

9. Handläggning av trafikskadeärenden, punkt 12 (v)

av Tasso Stafilidis (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om handläggning av trafikskadeärenden. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:L292 yrkande 6 och bifaller delvis motionerna 2004/05:L233 yrkandena 1 och 2 samt 2004/05:L346.

Ställningstagande

Vid regleringen av trafikskador, särskilt de svårbedömda pisksnärtsskadorna, hamnar ofta den trafikskadade i underläge gentemot försäkringsbolaget. Enligt vår mening beror detta bl.a. på att försäkringsbolagen har tillgång till fler läkare vid bedömningen och att bolagen numera sällan beviljar juridiskt ombud till den drabbade. Vi vill också peka på den beroendeställning som finns mellan försäkringsbolagets läkare och försäkringsbolaget. Det är också anmärkningsvärt att försäkringsbolagets läkare i sin funktion som sakkunnig inte står under tillsyn av Socialstyrelsen.

Finansinspektionens rapport ger, enligt vår mening, inte tillräckligt underlag för att fatta beslut om vilka åtgärder som bör vidtas. Vi anser i stället att regeringen bör tillsätta en utredning i syfte att se över försäkringsbolagens handläggning av trafikskadeärenden och försäkringsbolagens egna läkares roll. Utredningen bör också överväga åtgärder som kan stärka försäkringstagares möjligheter att få sin sak prövad i domstol.

Vad som anförts ovan bör riksdagen, med bifall till motion L292 yrkande 6 samt med delvis bifall till motionerna L233 yrkandena 1 och 2 samt L346, som sin mening ge regeringen till känna.

Särskilda yttranden

1. Skadeståndsansvar för atomskador, punkt 2 (v)

Tasso Stafilidis (v) anför:

I likhet med motionärerna anser jag att skadeståndsansvaret för innehavare av atomanläggningar skall vara obegränsat. Revideringen av Pariskonventionen har nu avslutats och ändringarna innebär bl.a. en möjlighet att ålägga anläggningsinnehavare ett obegränsat ansvar. Regeringen har nyligen, främst mot bakgrund av de antagna ändringsprotokollen till Pariskonventionen, tillsatt en utredning i syfte att göra en översyn av atomansvaret. Utredaren skall bl.a. föreslå hur ett obegränsat ansvar för innehavare av atomanläggningar bör genomföras i atomansvarighetslagen.

Med hänvisning till det pågående utredningsarbetet i denna fråga har jag valt att inte reservera mig.

2. Oljeskador till sjöss, punkt 3 (v)

Tasso Stafilidis (v) anför:

Liksom motionärerna bakom motion MJ371 anser jag att det vid oljetransporter till sjöss bör gälla en ordning som innebär att alla aktörer i transportkedjan – inklusive bl.a. den som ägde oljan när den lastades på fartyget, lastägaren, flaggstaten, fartygets slutliga ägare och klassningssällskapen – skall dela det ekonomiska skadeståndsansvaret i händelse av en olycka.

Med hänvisning till det arbete som pågår inom Internationella sjöfartsorganisationen med att se över det internationella ansvarighets- och ersättningsystemen har jag valt att inte reservera mig.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2004

2004/05:Ju292 av Johan Pehrson m.fl. (fp):

15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om ersättning för sorg och saknad.

2004/05:Ju385 av Ann-Marie Fagerström (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om rättshjälp.

2004/05:L212 av Marietta de Pourbaix-Lundin (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om behovet av ändring i trafikskadelagen så att full trafikskadeersättning inte utgår till rattfull.

2004/05:L231 av Tasso Stafilidis m.fl. (v):

Riksdagen begär att regeringen tillsätter en utredning som ser över möjligheten att lagstifta om att överfallsskyddet i hemförsäkringen även skall gälla för en skadelidande som har utsatts för våld av en medförsäkrad familjemedlem.

2004/05:L233 av Tasso Stafilidis m.fl. (v):

1. Riksdagen begär att regeringen tillsätter en utredning som ser över försäkringsbolagens handläggning av trafikskadeärenden.
2. Riksdagen begär att regeringen tillsätter en utredning som granskar försäkringsbolagens egna läkares roll vid skaderegleringen innefattande frågor om deras beroendeställning i förhållande till bolaget, deras medicinska ansvar och vilken vikt som i skaderegleringen tillmäts dessa läkares bedömning jämfört med de behandlande läkarnas bedömning.

2004/05:L242 av Åsa Domeij och Ingegerd Saarinen (båda mp):

Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring av atoman-svarighetslagen (1968:45) så att reaktorägarna får ett obegränsat ansvar och betydligt högre krav på garanterad betalningskapacitet gentemot tredje man i händelse av en olycka.

2004/05:L278 av Birgitta Ohlsson (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att multinationella företag som orsakar stora skador inte skall kunna komma undan skadeståndsansvar genom att låta utländska dotterbolag gå i konkurs.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att skadeståndskrav skall kunna riktas mot moderbolaget av skadelidande i ett annat land.

2004/05:L282 av Kenneth Lantz (kd):

1. Riksdagen begär att regeringen utreder möjligheten att lägga fram förslag till ändring av patientskadelagens preskriptionsregler.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om undantag i preskriptionsbestämmelserna avseende blodsmittade patienter.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att kommande översyn av patientskadelagen följs upp enligt dir. 2002:92.

2004/05:L284 av Yvonne Andersson och Sven Brus (båda kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att pensionsförsäkringskostnaderna skall vara lika för kvinnor och män.

2004/05:L292 av Mia Franzén m.fl. (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att det finns anledning att se över förutsättningarna för vissa företagare att teckna försäkringar för sina verksamheter.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att en särskild rätt till ersättning för sorg och saknad borde införas i skadeståndslagen.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att trafikförsäkringen bör bära sina egna personskadekostnader till större del, dvs. inklusive delar av sjukvårds- och sjukskrivningskostnader.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att låta utreda möjligheterna till förstärkning av trafikskadades ställning i förhållande till försäkringsbolagen.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ökade möjligheter till jämkning av trafikskadeersättning till en förare som varit rattfull.

2004/05:L296 av Viviann Gerdin (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att trafikförsäkringens ersättningsregler skrivs om i syfte att ersättning för förlorad arbetsförtjänst inte skall utgå under sjukskrivningsperioden för alkoholpåverkade förare.

2004/05:L308 av Göte Wahlström (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om hästågares skadeståndsansvar.

2004/05:L338 av Annika Carlsson och Birgitta Carlsson (båda c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att överfallsskyddet i hemförsäkringar skall gälla även när brott har begåtts mellan makar/sambor.

2004/05:L346 av Helena Bargholtz (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av en översyn av den lagstiftning som reglerar trafikskador.

2004/05:L352 av Göte Wahlström (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att verka för förändringar vad gäller administration av trafikförsäkringar samt ökat skydd för trafikanter.

2004/05:T260 av Karin Pilsäter m.fl. (fp):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om möjligheterna för företagare att teckna försäkring.

2004/05:T463 av Elizabeth Nyström m.fl. (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om trafikskadelagen.

2004/05:MJ371 av Åsa Domeij och Sverker Thorén (mp, fp):

16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen skall verka för att aktörerna i transportkedjan skall dela ett skadeståndsansvar i händelse av en olycka.

2004/05:N307 av Peter Eriksson m.fl. (mp):

11. Riksdagen begär att regeringen tillsätter en utredning för att bereda ändring av atomansvarighetslagen i enlighet med Sveriges förpliktelser mot Pariskonventionen.

12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att betalningsåtagandet höjs i samband med revisio-
nen av atomansvarighetslagen.

2004/05:N394 av Tobias Krantz (fp):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att företagarnas försäkringsskydd måste stärkas.